

จะทำบุญ

พระอาจารย์สงบ มนัสสนุโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙
ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “ทำบุญกับพระแถวใกล้บ้าน”

กราบนมัสการหลวงพ่ोज้าคะ โยมอยากจะได้ใส่บาตร แต่เห็นพระแถววัดใกล้บ้านไม่ค่อย
สำรวม เล่นหอย และอีกหลายอย่างที่ไม่อยากพูดเจ้าคะ จะไปทำบุญกับวัดที่มันใจก็ไกล
เหลือเกินเจ้าคะ โยมอยู่พิษณุโลก ไปวัดที่ราชบุรีก็ไกล ใจอยากไปเจ้าคะ นานๆ ได้ไปครั้งหนึ่ง

โยมอยากกราบเรียนถามว่า ถ้าโยมใส่บาตรและระลึกถึงสงฆ์เพื่อสงฆ์ โดยที่จะใส่บาตร
กับพระที่เราไม่เคยรู้จักเจ้าคะ แล้วทำใจระลึกถึงสงฆ์ อุทิศให้ญาติ จะได้ไหมเจ้าคะ

และอีกคำถามหนึ่งเจ้าคะ ถ้าโยมไม่ค่อยได้ใส่บาตร แต่โดยปกติโยมจะทำสมาธิภาวนา
แทบทุกวัน และแทบทุกวันพระ โยมจะสมทานถืออุโบสถศีลและอุทิศบุญให้ญาติๆ จะได้กุศล
เป็นอาหารการกินไหมเจ้าคะ กราบนมัสการหลวงพ่อย่อยอนุเคราะห์ด้วยเจ้าคะ

ตอบ : อันนี้พูดถึงเวลาเราพูดถึงนะ สิ่งนี้มันน่าเห็นใจ มันน่าเห็นใจนะ เวลาคนเรานี้จะ
ถ้ามันยังติดอยู่ ยังอยู่ทางโลกอยู่ ก็มองเห็นเรื่องนี้เป็นเรื่องของเด็กน้อย แต่คนนะ พอเวลา
ศรัทธาความเชื่อแล้วมันก็อยากทำอะไรให้สมความปรารถนา พอสมความปรารถนา จะทำอะไร
ใดมันก็ไม่หลง เพราะไปเห็นภาพอย่างนั้นเข้า เห็นพระ เพราะอะไร

เพราะวัดอยู่กับบ้าน บ้านอยู่ใกล้วัด มันจะเห็นว่าพฤติกรรมของพระเป็นอย่างไร ถ้าเป็น
อย่างไรแล้ว จะทำอะไรแล้ว เพราะอะไร เพราะถ้าก่อนติดอยู่ เราก็มองข้ามไป แต่เวลาเรามี
ศรัทธาความเชื่อแล้ว เราอยากจะได้บุญกุศล เราก็อยากได้เนื่อบุญที่ดี ถ้าอยากได้เนื่อบุญ
บุญที่ดี เพราะอะไร เพราะเราจะหว่านพืชของเรา เราจะหว่านข้าวหว่านพืชหว่านผลของเราเพื่อ
ประโยชน์กับเรา พอที่น้ำมันไม่ดี ที่มันที่ดอง ที่น้ำมันแห้งแล้ง ที่น้ำมันปลูกพืชไม่ขึ้น เราก็ไม่
อยากจะหว่าน นี่มันน่าเห็นใจ น่าเห็นใจนะ

กรณีอย่างนี้ เวลาหลวงตาท่านมาที่สวนแสงธรรม ตอนท่านจะกลับ ท่านพูดบ่่อยว่าท่าน
ทำให้ลูกศิษย์บอบซ้ำ ท่านทำให้ลูกศิษย์บอบซ้ำ แล้วเวลาเทศนาว่ากรรมะ โครงการช่วยชาติฯ
ของท่านๆ ท่านบอกว่าให้ช่วยกันคนละไม้คนละมือ มีคนที่เขาจะมาช่วยเหลือเจือจานให้เป็น
ก้อนเป็นกำ ท่านบอกท่านไม่อยากได้อย่างนั้น อยากได้จากน้ำใจของชาวพุทธคนละ ๕ บาท

๑๐ บาท ท่านอยากได้ ๕ บาท ๑๐ บาท ๕ บาท ๑๐ บาท มันแบบว่ามันเฉลี่ยแจกกันไป
มันทั่ว

ฉะนั้น เวลาท่านพูดท่านบอกว่า เงินทองมันไม่ใช่ของหาง่ายๆ นะ คนเราปากกัดตีนถีบ
หาอยู่หากินกันก็เพื่อความมั่นคงของชีวิต แล้วถ้ามีศรัทธาความเชื่อขึ้นมา มันก็อยากจะ
เสียสละๆ ใจคนเสียสละก็เสียสละจนไม่รู้จักเหตุจักผล เห็นไหม ท่านถึงบอกว่า “ที่เราพูดอยู่นี้
เราพูดถึงคนที่เขาไม่ให้” คือคนที่มีการแล้วไม่ทำ คือว่าจิตใจเขายังตั้งอยู่ ธรรมะของท่าน
เพื่อเข้าไปหัวใจของคนพวกนั้น

นี่เวลาท่านตอกย้ำๆ ท่านตอกย้ำถึงหัวใจคนที่มันดีคือ หัวใจคนที่มันไม่รับเหตุรับผลนะ
ท่านต้องการให้หัวใจพวกนั้นพลิกกลับมามีเหตุมีผล ถ้าหัวใจพวกนั้นมีเหตุมีผลแล้วมันจะเป็น
ประโยชน์

ท่านบอกว่าท่านพูดสำหรับคนที่มันยังไม่ได้ให้หรือคนที่เห็นแก่ตัว ท่านไม่ได้พูดถึงหัวใจ
ของคนที่ เป็นธรรมๆ ใจ ถ้าหัวใจที่เป็นธรรม ท่านถึงได้บอกว่าท่านทำให้หัวใจของลูกศิษย์ของ
ท่านบอบช้ำ ท่านพูดเองนะ ท่านเองท่านเป็นคนพาทำนะ แต่เวลาท่านจะกลับอุดหนุน ท่านจะ
บอกเลย “เราทำให้ลูกศิษย์เราบอบช้ำ เราทำให้ลูกศิษย์เราบอบช้ำ”

ท่านก็เห็นใจอยู่นะ เห็นใจอยู่ การหาอยู่หากินมันก็เป็นของยากลำบากใช้ไหม แล้วถ้า
หัวใจที่เป็นธรรมแล้วมันไม่มีค่าหรือ มันสละของมันได้ทั้งนั้นนะ แต่ถ้ามันสละได้มันก็ทำ

ท่านบอกว่า “มันไม่ใช่ นั่นนะ จะไปตักเอาที่ไหนก็ได้ เงินทองมันก็หายาก จะทำอะไรก็ให้
คิด” นี่หลวงตาท่านพูดอย่างนี้นะ “จะทำอะไรก็ให้รู้จักคิด ที่จะเสียสละนี่ก็ต้องรู้จักคิด ไม่ใช่
จะให้อยู่อย่างนี้” นี่เวลาท่านพูด “ที่เราพูดอย่างนี้เราพูดถึงคนที่มันไม่ให้ คนที่มันไม่ให้ใจ แล้ว
ถ้าคนที่ให้แล้วก็รู้จักยังคิดๆ” ถ้าหัวใจที่เป็นธรรมมันเป็นธรรมอย่างนี้ มันไม่ลึกลับ มันไม่เหยียบ
ย่ำใครทั้งสิ้น แต่เวลาท่านพูด ท่านพูดเป็นธรรม

ท่านพูดเป็นธรรม ใจพวกเราลูกศิษย์เราก็ทุ่มเทกันๆ แต่ท่านพูด เราก็ยิ่งทุ่มเทเข้าไป
ใหญ่ ท่านถึงบอกว่า “เราทำให้ลูกศิษย์บอบช้ำ เราทำให้ลูกศิษย์บอบช้ำ” นี่พูดถึงว่าถ้าเป็นเนื้อ
นาที่ดี ทุกคนก็แสวงหา ทุกคนก็อยากได้

แต่นี้กลับมาคำถามที่โยมใจ โยมบอกว่าโยมอยากจะทำบุญใส่บาตร อยากจะทำบุญใส่
บาตร แต่ได้เห็นพระเขาเล่นหอย เขาทำอะไรที่ไม่สำรวม เราก็ไม่อยากทำ

ใช้คำว่า “ไม่อยากทำ” นั้น กรณีนี้มันก็เป็นข้อเท็จจริง มันเป็นที่ข้อเท็จจริงนะ ข้อเท็จจริง
ที่ว่าเราก็ไม่อยากเป็นสายบุญสายกรรมของใครทั้งสิ้น เราอยากจะเป็นสายบุญสายกรรมของ

ครูบาอาจารย์ ของพระที่ดั่งาม เราอยากจะเป็นสายบุญสายกรรมของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราอยากเป็นสายบุญที่ดีใจ เราไม่อยากเป็นสายบุญสายกรรม เราก็ไม่อยากทำ

ถ้าเราไม่อยากทำนะ นี่กรรมไม่อยากทำ เราก็ไม่อยากทำ แต่มันเป็นวิฆเนศวรกรรมของ ชุมชนของเราไง ถ้าเป็นชุมชนของเราในหมู่บ้านของเรา ถ้าเขามีงานมีการขึ้นมา เวลาเขา ทำบุญกุศลขึ้นมา เขาก็ร่วมทำไปกับเขา มันเป็นวิฆเนศวรกรรมไง

มันมีอยู่ในพระไตรปิฎก มีพระองค์หนึ่งเป็นพระที่สังคัมรังเกียจ เขาเป็นอลัชชีสมัย พุทธกาล อยู่ในธรรมบท เราอ่านเจอ อยู่ในธรรมบทมันก็คัดลอกมาจากพระไตรปิฎก มันมีพระ อยู่องค์หนึ่งเป็นพระที่เป็นอลัชชี ทุกคนเขาก็ไม่ต้องการ เวลาเขาอยู่ในวัดนั้น ที่นั่นมันก็มีถึงเวลา เขาเรียกอะไรนะที่ว่ามันนิมนต์พระไปฉันที่บ้าน

ทุกคตะ ถึงเทศกาลทุกคตะ เขาก็นิมนต์พระไปฉันที่บ้าน แล้วที่นี้ในวัดไช้ใหม่ ที่นี้พอ เป็นชุมชนนะ เขาก็ให้จับฉลาก เพราะเขาไม่ให้เลือกเอา ให้จับฉลาก

ที่นี้มีอยู่บ้านหนึ่งเขาก็จับฉลากได้พระอลัชชีองค์นี้ แล้วบ้านนี้เป็นเศรษฐีนะ เป็นเศรษฐี เวลานิมนต์มาแล้วเขาไปจับฉลากเป็นทุกคตะนี้ได้มาองค์หนึ่ง ได้มาองค์หนึ่งไปที่บ้าน เขาก็จัด เพราะว่ามันเป็นวิฆเนศวรกรรมของชุมชนนั้น เขาจัดของเขาอย่างดีเลยนะ โอ้โฮ! ปูพรมอย่างดีเลย เพราะเขาถือว่าเขาจัดถึงทุกคตะ พระที่จะประพฤติปฏิบัติได้สำเร็จไง เขาก็บอกเขาจะจัด เหมือนกับรับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ปูพรมอย่างดี เขาเป็นเศรษฐีนะ

ไอ้พระองค์นี้ก็ไป พอไป โอ้โฮ! เขาต้อนรับอย่างดีเลย ก็คิดว่าเขาไม่รู้จักความผิดเราใน นี้กว่าความผิดเรา เขาจะปิดบังได้ไง เศรษฐีบ้านนั้นเขาอุปัฏฐากอย่างดี เขาทำอย่างดี เสร็จแล้ว เขาได้รับอนุโมทนาเสร็จ เขาก็กลับ พอเขากลับไป ตกบ่าเขาคิดเอง พระองค์นี้คิดว่าบ้านนี้เขา จะไม่รู้จักพฤติกรรมของเรา ไม่รู้ว่าของเราข้างในมันเศร้าหมอง จะไปหาเขาอีก ตกบ่าก็เดินไป หาเขาอีกที่บ้านนะ

มาคราวนี้นะ เศรษฐี ตอนเช้ามัน เป็นวิฆเนศวรกรรมของชุมชนไช้ใหม่ เขาไปลี้วงจับ ฉลากได้พระอลัชชีนี้มาฉันที่บ้าน เพราะมันเป็นเทศกาลทุกคตะ เขาก็จัดอย่างดีเลย เพราะเขา ถือว่าเขาระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เขาทำอย่างดี พระองค์นั้นก็ตั้งใจ ตกบ่ามาเอง มาโดยส่วนตัวไง คราวนี้พอมาถึงเข้าไปหาเศรษฐีก็ถามว่า “โยมจำอาตมาได้ไหม ตอนเช้ามา ต้อนรับอย่างดีเลย”

เศรษฐีบอกว่า ที่เขาทำนั้นเขาทำเพื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถ้าพระมาโดยส่วน ตนนะ มาทำไม มาธุระอะไร ถ้ามานะ อยากจะมาไช้ใหม่ เศรษฐีเอาเท้าเขี่ยนะ เอาเท้าเขี่ยพรม “ถ้าประสงค์จะนั่งก็เชิญ ถ้าไม่ประสงค์จะนั่ง กลับไป” เอาเท้าเขี่ยเลยนะ

ตอนเช้ามานี้รับ อัฐิ! อย่างสุดยอเลย เพราะเขาไปล้างจับฉลากได้ แล้วตัวเองมันเป็น
 อลัชชี ก็คิดว่าเศรษฐีเขาไม่รู้ว่าเราเป็นอลัชชี คิดว่าเขายังศรัทธาเราอยู่ คิดว่าเขาศรัทธาเราอยู่
 แต่ความจริงมันไม่ใช่ เศรษฐีนั้นเขาศรัทธาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เขาศรัทธา เขาศรัทธา
 เรื่องศาสนา เขาไม่ได้ศรัทธาตัวบุคคล

ติดใจ ตอนบ่ายไปอีกไง คราวนี้เจอเท่าเลย เท่าเขี่ยเลย “ถ้าท่านประสงค์จะนั่งก็เชิญ ถ้า
 ท่านไม่ประสงค์จะนั่งก็กลับไป” เขาไม่สนใจเลย นี่พูดถึงว่าคนมีปัญญา

นี่เราจะบอกว่า เราอยากจะทำบุญกุศล ถ้าในชุมชนของเรา เขามีงานมีการ เราก็
 ร่วมงานในชุมชนของเรา แต่โดยส่วนตัวของเรา ถ้าเรารู้แบบนี้เราก็ไม่ทำ เหมือนเศรษฐีที่เขาทำ
 เศรษฐีเขาทำ อยู่ในธรรมบท นี่พูดถึงมันมีมาอย่างนี้มาตลอดใช่ไหม ฉะนั้น ถ้ามีอย่างนี้มา
 ตลอด ตัวผู้ถามบอกว่า โยมอยากใส่บาตร แต่เห็นพระใกล้บ้านทำสิ่งนั้น จะทำบุญก็ไม่อยากทำ
 จะไปทำบุญที่วัดที่มันใจ มันก็อยู่ไกลเกินไป ทางนั้นอยู่พิษณุโลก จะมาถึงราชบุรีมันไกลมาก

ไอ้เรื่องบุญกุศลก็เรื่องบุญกุศลนะ ถ้าเราทำนะ เรามีโอกาสที่ไหนก็ทำที่นั่น แล้วถ้าบุญ
 กุศล ระดับของทาน ระดับของศีล ระดับของภาวนา เห็นไหม ถ้าระดับของภาวนา ทำทานร้อย
 หนพันหนไม่เท่ากับถือศีลบริสุทธิ์หนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับเราภาวนาจิต
 สงบหนึ่ง ฉะนั้น เวลาภาวนาขึ้นมาแล้ว อันนั้นจะเป็นประโยชน์มาก ฉะนั้น ถ้าเรามี
 สติปัญญา เราก็ทำของเราอย่างนี้

ถ้าเรามีพระที่เราพอไว้ใจได้ ที่เราเข้าใจได้ เราก็ทำของเรา ถ้าเราทำของเรา เวลาทำของ
 เรา เราก็ไม่ได้นึกถึงพระองค์นั้น ให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วใส่บาตรไป ระลึก
 ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วใส่บาตรไป ถ้าจิตใจมันเรียกร้อง ใจมันอยากทำไง อย่าง
 คนเรา คนเราหิว คนเรากระหาย คนเราก็อยากได้อาหาร อยากได้อากาศ อยากได้น้ำ

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจที่มันหิวมันกระหาย จิตใจที่มันอยากได้บุญ ถ้าเราอยากจะทำ
 ที่ไหน ถ้ามันพอเข้าใจได้ เราก็ทำของเรา แต่เวลาทำ เราก็ทำอย่างนี้ไง นี่พูดถึงเวลาทำนะ แต่ถ้า
 มันเป็นเรื่องในบ้านเรา ในชุมชนของเรา มีงาน ในบ้านเรามีงานนะ ไอ้อย่างนี้เราคิดว่ามัน
 เป็นวัฒนธรรม ไอ้เรื่องนั้นยกไว้ เพราะเราเลือกไม่ได้ เราจะเลือกที่ให้ดีไปหมด ให้ดีไปหมด มัน
 เลือกไม่ได้หรอก ในชุมชนทุกชุมชนมีทั้งคนดีและคนเลว แล้วมันอยู่ที่วุฒิภาวะ อยู่ที่หัวใจ

ดูสิ หัวใจที่มันคือมันดันไม่สนใจอะไรทั้งสิ้น แล้วพอหัวใจมันเปิดมา หัวใจมันเป็นธรรม
 ขึ้นมา มันก็จะคัด มันก็จะเลือก มันก็จะคัดแยก ถ้าคัดแยกมันก็ต้องคัดแยกแบบผู้ที่มีปัญญา ผู้
 ผู้ที่มีปัญญา

เวลาเป็นงานของชุมชน เป็นงานของบ้านเราอย่างนี้ เราจะบอกว่า “ไม่เอา ฉันไม่ชอบ พระองค์นี้ ฉันไม่ไป” อย่างนี้มันก็น่าเกลียด ถ้าเป็นงานชุมชนมันก็อีกเรื่องหนึ่ง

แต่ถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวของเราไม่มี ถ้าเรื่องส่วนตัวของเรา เรามีสิทธิที่เราจะคัด เราจะเลือก เราจะแยกของเราได้ เราทำของเราอย่างนี้ ถ้าทำอย่างนี้มันทำด้วยปัญญา เห็นไหม ที่ว่า ทำทาน ทำทานมันก็ต้องมีปัญญา รักษาศีล รักษาศีลก็ต้องมีปัญญา รักษาศีลก็เหมือนกัน เห็นไหม รักษาศีล เกร็งไปหมดเลย ทำอะไรก็จะผิด ทำอะไรก็จะผิด

เราไม่มีเจตนาทำผิดทั้งสิ้น เราตั้งใจทำของเรา แล้วใช้ชีวิตปกตินี้ เราใช้ชีวิตปกติ เราทำสิ่งใดไม่ต้องไปเกร็งไปหมดหรอก อะไรก็เกร็งไปหมด ถ้าทำแล้วมันก็จะไม่เกร็ง แล้วมีทาน มีศีล แล้วจะฝึกหัดภาวนา มันก็จะทำได้ ถ้าทำได้ก็เป็นประโยชน์กับเรา

นี่พูดถึงว่า จะใส่บาตรหรือ พระข้างวัดมันก็ไว้ใจไม่ได้ แล้วมันไม่ยอมทำ

ไม่ยอมทำก็คือไม่ยอมทำ มันก็อยู่ที่กาลเทศะไง มันอยู่ที่โอกาสไง โอกาสเป็นงานของส่วนรวม เป็นงานของอะไร นั่นอีกเรื่องหนึ่ง แต่เป็นงานของเรา เราคัดเราแยกของเราเอง แล้วถ้าหัวใจมันเรียกร้อง หัวใจมันอยากทำ เราก็ทำที่มันลงใจ ที่ไหนก็ควรทำ

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เทวดาถามพระพุทธรเจ้า “ควรทำบุญที่ไหน”

“เธอควรทำที่เธอพอใจ”

ถ้าไม่พอใจ ก็เลสมันบังหมดนะ ไม่ให้ทำๆ ก็เลสนะ ของเราๆ มันหวงไว้หมดนะ

“เธอทำที่เธอพอใจ” แต่เทวดาก็ถามอีก “แล้วถ้าวัดที่ผลล่ะ”

“ถ้าวัดที่ผลแล้ว ถ้าจะทำบุญให้ได้ผลมากที่สุดก็ไปทำบุญกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รองลงมาก็พระปัจเจกพุทธเจ้า รองลงมาก็อัครสาวก รองลงมาก็พระอรหันต์ พระอนาคามีลงมาเรื่อยๆ” นั่นพูดถึงเนื่อนาบุญๆ ไง ถ้าเราเลือกได้ แต่ถ้ามันเลือกไม่ได้ “เธอควรทำบุญที่เธอพอใจ”

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจมันเรียกร้อง เราก็ทำของเรา เห็นไหม เราจะเลือกไม่ได้หรอก ครูบาอาจารย์ที่ดี หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านนิพานไปหมดแล้ว พระดีๆ ท่านก็นิพานไปหมดแล้ว ไ้พระใหม่ๆ ขึ้นมามันจะพอมิขึ้นมาบ้างหรือไม่ ถ้าพระใหม่ๆ ขึ้นมาเขามีสติมีปัญญาของเขา เขาก็ได้ประโยชน์ของเขา ก่อน

อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ในใจดวงนั้นเขาจะเป็นผู้ที่สะอาดบริสุทธิ์ ในใจของเขา เขาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาก็จะมีมรรคมีผลขึ้นมา ถ้ามีมรรคมีผลขึ้นมา หัวใจดวงนั้นเขาได้ประโยชน์ก่อน พอเขาได้ประโยชน์ก่อนแล้ว มันก็ได้ประโยชน์กับชาวบ้าน ชาวชุมชนอีก ชาวชุมชนก็ได้ทำบุญกุศลจากพระที่เขาไว้เนื้อเชื่อใจได้

นี่พูดถึงว่า จะทำบุญ แล้วทำบุญนะ มันเป็นอย่างนี้ กรณีนี้เป็นงูกินหาง มีคนถามมาตลอด กรณีอย่างนี้ เพราะอะไร เพราะถ้าไม่สนใจก็ไม่สนใจเลย “อ้าว! พระก็ทำนาสิ พระมาขอกินได้อย่างไร” นี่เวลามันคิดไปเรื่องหนึ่งนะ

โอ้โฮ! เวลามันศรัทธาขึ้นมาแล้วนะ โอ้โฮ! ถวายทั้งชีวิตนะ ถ้าจิตใจมันสูงส่งขึ้นมาแล้ว มันเป็นเรื่องหนึ่ง ถ้าจิตใจมันยังต่ำต้อยอยู่นะ ยังอยู่ในอำนาจของมาร มันก็คิดไปเรื่องหนึ่ง นี่พูดถึงว่า มันก็อยู่ที่วุฒิภาวะของใจ แล้วถ้ามันมีสติปัญญา มันก็จะผ่านเรื่องอย่างนี้มา

มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นกงกรรมกงเกวียน มันเป็นอนิจจังทั้งหมด มันไม่ใช่ของมันจะติดอยู่กับเราตลอดไป จะเลวกับเราตลอดไป เลวถึงที่สุดแล้วมันก็ต้องพลัดพรากไป แล้วถ้ามาใหม่ รุ่นใหม่ดีขึ้นมา มันก็เป็นดีกับเรา ถ้าไม่ดีขึ้นมา เราก็รอจนดีนะ รอจนมีพระดีๆ มาโปรดเรานั้นนะ ถ้าพระ ถ้าเขาปฏิบัติได้ เขาก็จะเป็นดีขึ้นมา ถ้าพระปฏิบัติไม่ได้ มันก็เป็นกรรมของสัตว์ เป็นกรรมของพระองค์นั้น เป็นกรรมของผู้ที่ทำความดีกรรมชั่วนั้น เราจะทำคุณงามความดี เราจะทำคุณงามความดี นี่พูดถึงว่า ผลของการอยากจะทำบุญนะ

ฉะนั้น เขาบอกว่า “โยมอยากจะได้เรียนถามว่า ถ้าโยมใส่บาตรแล้วระลึกถึงสงฆ์เพื่อสงฆ์ โดยที่ใส่บาตรกับพระที่เราไม่เคยรู้จักนะเจ้าคะ แล้วทำใจระลึกถึงสงฆ์ จะได้บุญอุทิศให้ญาติจะได้ไหมเจ้าคะ แล้วอีกคำถามหนึ่งเจ้าคะ ถ้าโยมไม่ค่อยได้ใส่บาตร โดยปกติโยมก็ทำสมาธิแทบทุกวันเจ้าคะ และแทบทุกวันพระ โยมจะอาราธนาอุโบสถศีล แล้วอุทิศบุญกุศลให้ญาติ จะเป็นกุศลเรื่องอาหารการกินหรือไม่เจ้าคะ”

ไฉนมันเป็นเรื่องธรรมดาของเรานะ แม้แต่เราไปบิณฑบาต เวลาชาวบ้านเขาถามกันนะ เขาตะโกนใส่กันนะ “เฮ้ย! เอ็งไม่ใส่บาตรหรือ ตายไปจะไม่มีอะไรกินนะ” ไฉนโยมที่ใส่บาตร “โอ้ย! ฉันใส่บาตรทุกวันเลย ถ้าฉันตายไปฉันจะได้อาหารอุดมสมบูรณ์” นี่เวลาเขาคุยกัน

เทวดานะ เวลาตายไป บุญเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ไฉนเรื่องนี้ จาตุมฯ ใกล้เคียง มันจะเป็นแบบนี้ แบบที่ว่าพันเอกอะไรที่เขาไปเห็นว่าใครทำบุญอย่างใดก็ได้กินอย่างนั้นนะ ไฉนมันเป็นเรื่องจาตุมฯ มันใกล้เคียง กับความเป็นภพของมนุษย์นี้แหละ แต่ถ้าพอผ่านจากนั้นไปแล้วนะ มันไม่มี มันไม่มีอาหารการกินอย่างนี้อีกแล้ว มันเป็นที่พิศๆ

คำว่า “เป็นทิพย์ขึ้นมา” พอสูงขึ้นๆ เราจะบอกว่า ทำบุญกุศลแล้วเราจะกินอาหารอย่างนั้น เวลาขึ้นไปแล้วเขาไปกินทิพย์ เติ้งจะมากินไอ้ถ้วยเดียวผัดไทยอยู่ที่นี่หรือ ถ้วยเดียวผัดไทยเขาเอาไว้ให้มนุษย์กิน เทวดาเขาไม่ได้กินถ้วยเดียวผัดไทยนะเว้ย เทวดาเขากินทิพย์ กินทิพย์มันบอกระลึกแล้วอิมเลย ระลึกอะไรได้หมด ระลึก วิญญาณอาหาร

อาหาร ๔ นะ อาหาร ๔ มนุษย์เรา สัตว์ กวฬิงการอาหาร อาหารเป็นคำข้าว คำข้าว นี่เป็นภพของมนุษย์ แล้วถ้าขึ้นไป ถ้าเป็นเทวดา เทวดามันมีหลายชั้น ถ้าเทวดาเขาทิพย์สมบัติ ทิพย์สมบัติมันมีอีกเรื่องหนึ่งนะ แล้วพอเวลาขึ้นไปสูงขึ้นไปเป็นพรหม พรหมเขากินผัสสะ พรหมผัสสะอาหาร มันมีอาหาร ๔ กวฬิงการอาหาร อาหารเป็นคำข้าว อาหารของมนุษย์ อาหารของเทวดา อาหารทิพย์สมบัติ เป็นทิพย์ นี่เป็นทิพย์

หลวงปู่เจี๊ยะพูดบ่อย “สวรรค์ไม่มีตลาดนะเว้ย” สวรรค์ไม่มีตลาดหรอก มึงไม่ต้องไปซื้อทำมาจากที่นี่ แล้วไปถึงตรงนั้นมันจะเป็นทิพย์ เป็นพรหมมันเป็นผัสสะอาหาร แล้วก็มีโนสัจเจตนาหาร มโนสัจเจตนาหารนั้นมันเป็นอาหารของภพเลย รวมภพทั้งหมด

นี่พูดถึงว่า เวลาถ้าเราจะมาทานอุโบสถศีลแล้วอุทิศบุญกุศลอย่างนี้ ญาติจะได้กุศลเป็นอาหารการกินหรือไม่

อาหารการกิน เป็นห่วงไม่มีจะกิน ห่วงไม่มีจะกิน เวลากินมันกินอย่างไร พอไปถึงตอนนั้นแล้วมันเป็นทิพย์สมบัติ ถ้าทิพย์สมบัตินะ ถ้าทิพย์สมบัติแล้ว อาหารละเอียดกว่านี้ไง อาหารนะ เหมือนกับคน ศิลปินเขากินอารมณ์กินความรู้สึก ศิลปิน เขาอารมณ์ศิลปิน ไอ้โฮ! เขาละเอียดอ่อน นี่อารมณ์ของเรา พวกเราหยาบๆ นี่พูดถึงอารมณ์นะ แล้วเราเทียบไปสิ เทียบถึงอารมณ์นี้กับความเป็นทิพย์นะ กับความเป็นทิพย์มันกินอย่างนั้น ถ้ากินอย่างนั้นปั๊บ ไอ้เรื่องที่ว่า เราจะมีอาหารการกินหรือไม่

บุญกุศลอันนั้นมันกว้างใหญ่ไพศาลมากกว่านี้ กว้างใหญ่ไพศาลกว่าสิ่งที่เราคิดใจ เพราะเราเป็นมนุษย์ไง เราเป็นมนุษย์ สมองเรามีเท่านี้ไง เราก็คิดได้แค่นี้ไงว่าเราเป็นมนุษย์ เราชอบกินอาหารอย่างนี้ ไปเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมก็อยากจะกินอาหารอย่างนี้อีก

อาหารอย่างนี้มันไม่มีให้กิน เขาไม่มีให้กิน เขากินดีกว่านี้ไง เขากินละเอียดกว่านี้ไง แล้วเขาไม่ต้องการ เขาไม่เอา เขาไม่ต้องการเลย แล้วถ้าตกรอกเวจีไปละ ที่ว่าเขากินฟืนกินไฟ กินถ่านก้อนแดงๆ นั้นนะ เวลาลงนั้นไป

นี่พูดถึงผลของวิภวัญจะไง ถ้าผลของวิภวัญจะปั๊บ เราจะพูดว่า ไม่ต้องไปห่วงเรื่องอาหารการกินแบบนี้ ถ้าเราอยู่ในภพชาตินี้ เรามีความชัดเจนอย่างนี้ เราว่าเราอยากจะทำบุญอย่างนี้ ที่ทำบุญกุศลกันนะ ภพชาติหน้าจะได้มีอยู่มีกิน ถ้าภพชาติหน้าก็ เออ! อย่างนี้ฟังได้ ภพชาติหน้า

ก็เป็นมนุษย์เหมือนกันไง ถ้าภพหน้าชาติหน้าเกิดเป็นมนุษย์ ทรัพย์สมบัติของเรา เราจะมั่นคงของเรา เราจะแสวงหา เราจะรู้จักบำรุงรักษาของเรา เห็นไหม ตระกูลที่มั่งคั่ง ตระกูลที่รู้จักประหยักรู้จักมัธยัสถ์ รู้จักการรักษารักษาทรัพย์สมบัติของตน ไม่ปล่อยให้มันสูญสลายไป ถ้าการเกิดอย่างนี้ เออ! อาหารแบบนี้ได้ แต่ถ้าพูดถึงผลของวิญญูะมันไปอีกเรื่องหนึ่งเลยนะ

ไม่ต้องไปห่วงไป บุญมันเป็นบุญ คำว่า “เป็นบุญ” ย่อยสลายไปแล้วเป็นความรู้สึกเท่านั้น ถ้าความรู้สึกนี้ พอขยายออกไปข้างนอกมันถึงจะเป็นอาหาร เป็นภัตตาหาร เป็นต่างๆ นี้มันย่อยออกไป นี่อำนาจวาสนาบารมีของคนมันต่างกันไปอย่างนั้นนะ แต่รวมสุดท้ายแล้วมันลงเข้าไปที่ใจ

มันรวมลงอยู่ที่ใจ เห็นไหม คุณ ระลึกอดีตชาติได้ โอ๊ย! ทรัพย์สมบัติมากมายมหาศาลเลย แล้วมันรวมลง มันรวมลงที่ไหนล่ะ เหมือนคอมพิวเตอร์ เวลาข้อมูลมันนิดเดียว เวลาขยายเข้าไปนี่เรื่องมันร้อยแปดพันเก้าเลย

นี่ก็เหมือนกัน เรื่องของอาหารไม่ต้องไปคิดขนาดนั้น ไม่ต้องไปคิดว่า ถ้าเราไม่ได้ทำบุญกุศลด้วยเป็นอาหาร ชาติต่อไปเราจะไม่มีอาหารกิน

อาหารกิน เราจะกินทิพย์ กินของทิพย์สมบัติ เราไม่ได้กินอาหารแบบนี้ ถ้ากินอาหารแบบนี้ละ คุณ ทำบุญกุศลก็ว่ากันไป ทำบุญสิ่งนี้จะได้ผลตอบแทนอย่างนั้น ทำบุญกุศลอย่างนี้จะได้ผลตอบแทนอย่างนี้ อันนี้มันเป็นคติธรรมมาจากพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎก คุณ เวลาพระสืวลีร่ำรวยมาอย่างไร ทำบุญมาอย่างไร พระพุทธเจ้าก็บอกไว้ คนที่เป็นพระอรหันต์ เป็นทุกตะเข็ญใจ ไม่เคยทำอะไรเลย แล้วทำไมถึงเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้ล่ะ แล้วถ้าเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วมันดีกว่าสมบัติเท่าไร

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันทำมาๆ มันเคยทำมา พอเคยทำมาแล้วมันก็เลยกลายเป็นประเพณี ตามวัดก็เลยจัดการทำบุญแบบนี้ๆ แล้วไปเลียนแบบไป ไปเลียนแบบอย่างนั้น จิตใจของเราคิดไปอีกอย่างหนึ่ง เราไม่ปรารถนาอย่างนั้น แต่สมัยพุทธกาลที่เขาทำ อย่างกรณีนี้กรณีอะไรนะ ปล่อยปลาๆ กรณีปล่อยปลานี้ะ มันเป็นเพราะสามเณร ลูกศิษย์ของพระสารีบุตรไง ว่าอีก ๗ วันต้องตาย ก็ให้ไปลาพ่อแม่ซะ

เด็ก เณร ๗ ขวบมันรู้อะไร มันก็ไปลาพ่อแม่ ไปถึงกลางทางไปเจอปลาอยู่ในแอ่งน้ำน้ำแห้ง ก็เลยจับปลานั้นไปปล่อย นี่มันไม่มีใครสอนนะ เพียงแต่มันเป็นเพราะเด็กมันมีหัวใจมันคิดถึงชีวิตเขา มันสะอาดบริสุทธิ์ใจ

ที่นี้พอถึงเวลาครบให้ไปลา อาจารย์ไม่ได้บอกว่าเงรจะตาย ให้เงรนี้ไปลาพ่อแม่ ใ้เงรมันก็เล่นของมันไปเรื่อย เจออะไรมันก็จับปลาไปปล่อย ไปแก้ไปให้ชีวิตของสัตว์โลก ครบ ๗ วัน เงรไม่ตาย พอเงรไม่ตาย เขาถามว่าเป็นเพราะอะไร

อ้าว! ก็หมดอายุขัยแล้วนะ พอหมดอายุขัยแล้วเขาไปต่ออายุของเขาไป เขาให้อายุผู้อื่น ไปให้อายุคนอื่น ไปให้คนอื่น บุญมันก็จะสมกลับมาที่ตัวเงรนั่นไง เงรนั่นก็ไม่ตาย มันเลยกลายเป็นประเพณีปล่อยปลาเราไป การปล่อยสัตว์ๆ มันเกิดจากตรงนี้ เกิดจากในพระไตรปิฎกนี่แหละ ตอนนั้นก็เลยปล่อยกันใหญ่เลย พอปล่อยก็เป็นกิจกรรมนะ เอามันมาขังไว้ไปจับมันมา ไปล่ามันมา จนสังคมเขาเพิ่งเล็งเห็นว่าชาวพุทธทำทำไม

ฝรั่งเขาทำวิจัยนะ ทำวิจัยว่าชาวพุทธปล่อยปลาปล่อยนก เขาเห็นแล้วเขาบอกว่ามันทำอย่างนี้ได้ยังไง เท่ากับไปส่งเสริมพวกพาล พวกทำธุรกิจ เขามองอย่างนั้น เขามองแล้วเขาสมเพชนะ ถ้าเขาอยู่นอกศาสนาเขามองพฤติกรรมของชาวพุทธ เขาสมเพชเลย ใ้ชาวพุทธก็เลยทำกันเป็นประเพณี ด้วยความไม่ได้คิดไง ถ้าคิดเสียหน่อยนะ เราจะทำอย่างไร ดูสิ อย่างที่ว่า ถ้ากำลังจะตาย ัวมันจะตาย เราไปไถมันออกมา อย่างนี้ไม่มีใครซื้อใครขาย เราไปไถมันออกมา ใ้นี้ก็เหมือนกัน ถ้ามันจะเป็นจะตาย เราไปปล่อยมัน

พอทำอย่างนั้นปั๊บ มันมีช่องว่างไง มันมีช่องว่างให้โลกสอดเข้ามา ถ้าคิดเสียหน่อย ฉะนั้น ถ้าอย่างนั้นแล้วมันก็กรรมของสัตว์เนาะ

“ถ้าหลวงพ่อก็ไม่ปล่อย จะฆ่าเดี๋ยวนี้ เอาจลามาฆ่าเลยนะ อ้าว! ต้องปล่อยนะ”

“แล้วคิดเท่าไรละ”

“๕ บาท ๑๐ บาท” เขาว่าไปเรื่อยแหละ ไม่ให้ฆ่านะ

ใ้มันกรรโชกทรัพย์ มันเป็นการกรรโชกทรัพย์จากความสงสารของเรา จากความสงสารของเรา ถ้ามันจากความสงสารของเรา ภาษาเรานะ สาธุ กรรมของสัตว์เว้ย ใ้สัตว์ตัวนี้มันถึงเวรถึงกรรมของมันนะ มันต้องตาย แต่ไม่ใช่เราทำให้ตาย มันกรรมของสัตว์ แต่ถ้าเราปกป้องไว้ เราดูแลได้ เราก็อยากดูแล แต่กฎหมาย เราไม่มีสิทธิอะไร เราไม่มีสิทธิอะไรเลย แล้วเราบอกเราจะต้องไปไถมันๆ...มันเป็นกรรมของสัตว์ เพราะความเชื่อ นี่ไง ความเชื่ออย่างหนึ่งมันก็บิดเบือนไป

นี่พูดถึง เราดูบ่อย แล้วใ้เรื่องปล่อยสัตว์ แล้วเดี๋ยวเขาก็ทำวิจัยสักทีหนึ่ง เดี่ยวๆ ก็ทำวิจัยสักทีหนึ่ง มันซ้ำๆ ซากๆ ซ้ำๆ ซากๆ เพราะอะไร เพราะกงกรรมกงเกวียนก็อยู่ที่นี่ มันเป็นเรื่องของสังคม เป็นเรื่องของชาวพุทธเรา ถ้าชาวพุทธเราศึกษาเสียหน่อยนะ ศึกษาเสียหน่อย

เราจะต้องการแต่วัตถุดิบ เราจะต้องการแต่จำนวนที่ทรัพย์สมบัติที่เราจับได้ไง แล้วมันต้องมีบัญชีคู่มือใหม่ แล้วความรู้สึกของคน เวลาเรื่องระดับของกรรมมันกว้างขวางมันใหญ่โต นี่เวลาหลงตาทำสำเร็จจนนะ ท่านบอกว่า หัวใจนี้มันไปได้ ๓ โลกธาตุ

ท่านพูดของท่านเองว่ามัน ๓ โลกธาตุ กามภพ รูปภพ อรูปภพ แล้วใจเรามันคลุมหมดยุติเลย ใจมันกว้างใหญ่กว่า ๓ โลกธาตุ ตรงนั้นนะมันสำคัญมาก สำคัญมากคือว่ามันครอบคลุมทั้งกามภพ รูปภพ อรูปภพ มันอยู่ในธรรมนั้นหมดเลย ถ้าเราทำอย่างนั้นได้ ถ้าทำอย่างนั้นได้แล้วนะ ใจเรื่องอาหารการกินจบแล้ว จบเลย เพราะว่าไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม กิณ วิญญาณาหาร ผัสสาหาร ไปนุ่นแล้ว ไปนุ่นแล้ว เขาไม่กินอาหารแบบโลกเราแล้ว แล้วถ้าในใจมีคุณธรรมด้วย ไปเลย

ใจมีคุณธรรม คุณดี เวลาครูบาอาจารย์ท่านเข้ามาสนทนาธรรม จะกี่วันๆ ไม่ต้องกิน ไม่กินเลย ทั้งๆ ที่ยังเป็นมนุษย์อยู่นะ ร่างกายนี้ต้องการอาหารนะ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เวลาเข้ามาสนทนาธรรม พระปัจเจกพุทธเจ้าเข้ามาสนทนาธรรม ก็กิน! หยุดเลย ไม่ต้องกิน อยู่ได้ ใจโฮ! สบายมาก อันนี้พูดถึงว่าเวลาภาวนาไปแล้ว ถ้าภาวนาไปแล้ว

อย่างนี้เราจะบอกว่า บุญกุศลในศาสนา มันมีหลายระดับหลายชั้นมาก หลงตาท่านบอกว่า ในพระพุทธศาสนาเหมือนห้างสรรพสินค้า เราเข้าไปในห้างสรรพสินค้า สินค้ามากมาย มหาศาลเลย ใครมีวุฒิภาวะมากน้อยแค่ไหนก็จะได้ผลตอบแทนอย่างนั้นนะ

นี่ก็เหมือนกัน เราเข้ามาเรื่องระดับของท่าน ระดับของศีล ระดับของภาวนา ระดับของภาวนาไปแล้วยังมีบุคคล ๔ คู่ มรรค ๔ ผล ๔ ใจมันจะเติบโตใหญ่โตขึ้นไป โหโฮ! สุดยอดๆ

ฉะนั้น ถ้าไปอย่างนั้นบ้าง ย้อนกลับมาที่อาหาร ที่นี้เพียงแต่ผู้ถาม จิตใจเริ่มต้นตั้งแต่บอกว่า อยากจะตัดบาตรทุกวัน แต่พระข้างบ้านทำตัวไม่สำรวจจนไม่อยากจะใส่

แล้วพอไม่อยากจะใส่ มันเป็นตัวเหตุไฉน มันเป็นตัวเหตุที่เราอยากจะทำความคิด แต่ความคิดของเรา เราคิดได้แค่นี้ไง แต่ความคิดของเรา ระดับของท่าน ระดับของศีล ระดับของภาวนา ถ้าทำของเราขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปจะเป็นประโยชน์มาก ถ้าเป็นประโยชน์มากนะ ใจคำถามที่ถามมานี้มันจะบอกเลย “ไม่น่าถามเลย ของง่ายๆ” ถ้าภาวนาเป็นนะ ถ้าภาวนาเป็นไปแล้วมันจะเห็นไปหมด แต่ถ้าภาวนายังไม่เป็นก็เป็นอย่างนี้ นี่ยังบอกว่าเป็นวุฒิภาวะของสังขม เป็นวุฒิภาวะของจิต จิตของแต่ละคนมันเป็นมาอย่างนี้

นี่พูดถึงว่า ไม่ติเตียนกัน เพียงแต่ว่ามันเป็นปัญหาโลกแตก จะทำบุญมันยังมีปัญหาขนาดนี้ นี่เพียงแต่จะทำนะ แล้วถ้าทำไปแล้วนะ ใจโฮ! ปัญหาหรือแยกแยะเลย มันถึงน่าเห็นใจ น่าเห็นใจผู้ที่ภาวนาใหม่

หลวงตาท่านบอกว่า ผู้ที่ภาวนาใหม่นะ มันยาก ยากตอนภาวนาเริ่มต้น คือคนทำงานไม่เป็น คนมาฝึกงานมันจะอะๆ งะๆ ไปหมดนะ แต่พอทำงานเป็นแล้วนะ โอ้โฮ! มันทำได้เลย ไปได้เลย ภาวนาเป็นแล้วมันไปแล้ว

การภาวนามียากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับคราวหนึ่งคราวที่ทำงานเสร็จแล้วจะส่งมอบงานนี้ยุ่งน่าดูเลย จบไป คราวจะจบนี้อีกเรื่องหนึ่ง เวลาขึ้นมา ตั้งแต่โสดาบันนี้ยากที่สุด แล้วสภิกขาคามี อุนาคามี ไปได้แล้ว แต่จะไปสิ้นสุดก็ยากอีกรอบหนึ่ง นี่ถ้ายากอีกรอบหนึ่ง นี่พูดถึงว่า เวลาอุคมิภาวะของจิต จิตที่มันจะสูงขึ้นดีขึ้น มันจะยากอย่างนี้ ถ้ายากอย่างนี้ ปี๊บ

ผู้ถามนี้ก็เหมือนกัน เริ่มต้นเราอยากจะได้ดี อยากจะเป็นดีไปหมด แต่ดีไปแล้วเราก็คิดได้ชั้นเดียว ก็แค่นี้ แต่ถ้าคิดได้สูงขึ้นๆ นะ พูดอย่างนี้ทางโลกเขาจะบอกว่า “นี่เลี้ยงบาลี เลี้ยงบาลีไปหมดเลย นู่นก็หลบๆ หลีกๆ”

ไม่ใช่หลบๆ หลีกๆ มันเพียงแต่จิตใจสูงขึ้นๆ แต่ถ้าเราอยู่ในอุคมิภาวะอย่างนี้แล้วไม่พัฒนาสิ หลบๆ หลีกๆ คอยเอาตัวรอด หลบๆ หลีกๆ ใจ แต่นี่ถ้าจิตมันสูงขึ้น มันเข้าใจ เข้าใจแล้วเห็นใจด้วย เห็นใจก็ย้อนกลับมาหลวงตาอยู่ดี หลวงตาท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านจบไปแล้ว ท่านเมตตาพวกเรา แล้วเมตตาพวกเรา ยังเมตตาไอ้คนที่ดีๆ ด้านๆ อยู่นั่นนะ พูดไอ้คนที่มันไม่ให้ ไอ้คนที่ให้แล้วก็รู้จักยับยั้ง รู้จักยังคิด มันไม่ใช่ น้ำตักเอาที่ไหนก็ได้ แต่พูดถึงคนที่มันไม่ให้ คนที่จิตใจมันยังดีด้าน เพราะศาสนาอยากจะได้ใจคนให้ใจของเขา มันเปิดขึ้นมา นี่เวลาท่านปรารภที่นั่น ฉะนั้น ความคิดของเรามันก็คิดแบบนี้ ถ้าพัฒนาไปแล้วมันจะเป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ

นี่พูดถึงว่า จะทำบุญที่ไหน จะทำบุญอย่างไร

แล้วเวลาตัวเราเอง จะทำบุญที่ไหน จะทำบุญอย่างไร ทำแล้ว เวลามาถึงชั้นของภาวนาก็ยังไปหวังว่ามันจะไม่มีข้าวกิน มันจะไม่ได้อุทิศส่วนกุศลให้ญาติ

ก็เราไปคิดแบบวิทยาศาสตร์ คิดแบบแง่ที่ไม่พัฒนา แ่งที่ว่าอุคมิภาวะมันไม่เจริญเป็นขั้นๆ ใจ มันคิดในแง่มุมเดียวใจ เสมอกัน ไม่มีจิตใจที่สูงขึ้น ไม่มีการพัฒนาขึ้น

มันมีสิ พอพัฒนาขึ้นไปแล้วเราจะเข้าใจ เข้าใจแล้วจะเห็นใจ ทั้งเข้าใจ ทั้งเห็นใจ เห็นใจเขา นะ เมื่อก่อนเราก็เป็นแบบนี้ เดียวนี้เราพัฒนาแล้ว เห็นใหม่ มันจะพัฒนาขึ้นมา แล้วไม่ต้องสงสัย อย่าไปจินตนาการ ทำของเราไป พยายามทำของเราไป แล้ววางใจของเราให้เป็นสุข อย่าให้กิเลสมันเข้ามาบีบคั้น จะทำบุญ จะภาวนา สงสัยไปหมด แล้วภาวนาก็ยาก

วางไว้ให้หมดเลย พุทโธเฉยๆ เวลาภาวนานะ เวลาทำบุญของเรา เราก็คิดของเรา มีสติปัญญาของเรา แล้วถ้าเป็นงานบุญในชุมชน เราก็ร่วมไปกับเขา ร่วมไปกับเขา เพราะนี่มันเป็นวัฒนธรรม มันไม่ใช่ความเห็นของเรา เราไม่ต้องแบกหามกรรมอะไรทั้งสิ้น เราทำของเราไป แต่ถ้าเราคิดเองเห็นเอง มันจะเป็นเวรเป็นกรรมของเรา เราทำของเรา รักษาหัวใจของเรา แล้วฝึกหัดภาวนาเพื่อความสุขความสงบระงับในใจเรา เพื่อผลประโยชน์ของใจเรา เหว่